

Opora emigrantska pripovijest: Iz predstave »Kraljice«

Foto: Vjesnik/Tatjana Šilipetar

KAZALIŠTE – Predstava »Kraljice« autora Darka Lukića u režiji Roberta Raponje na gostovanju u Teatru ITD

IZBJEGLIČKI BLUES

Glumice Aleksandra Balmazović, Urška Hlebec i Jadranka Đokić s mnogo energičnosti i partnerske ravnoteže tumačile su gastarbajterice u potrazi za boljim životom

Helena Braut

Priče o emigrantskim i gastarbajterskim sudbinama nostalgijom ozračuju i ksenofobičnih nota ostavljaju mučan dojam. Biti u nekome gradu odbačen ili ratom protjeran iz svoga svijeta problem je, na žalost, posebno aktualan u proteklim desetak godina na prostoru koji zovu Balkanom. Opora drama ironičnog naslova »Kraljice« autora Darka Lukića, u režiji Roberta Raponje (premijerno izvedena lani u rujnu u produkciji ljubljanskog Festivala »Ex ponto«), koja je tri dana gostovala u zagrebačkoj Teatru ITD, bez ograda pripovijeda iz donekle epskog vidika jednu pravu krhku i lirsku priču.

Zašto je taj slojeviti, višeznačni suvremeni komad (vrijedan i zato što se oni uvijek, paradoksalno ili ne, u Hrvatskoj svijetom traže), iako mučan, dopadljiv na prvo gledanje? Darko Lukić otvorenu ranu koja se zove netole-

rancija, nesnošljivost, nerazumijevanje drugih i drukčijih, nacionalnu netrpeljivost što je sve dio jednoga alpsko-dinarskog-balkanskog folkloru (no, naravno, ima i univerzalno značenje i nije samo naša uža specijalnost) začinja ženskom pričom koketirajući s nepatvorenim patetičnošću.

Tri obično-neobične žene – Bosanka i nesudana glumica (Aleksandra Balmazović); Slovenka i čistača (Urška Hlebec) te Talijanka, svodnica, striptizeta i »madame« (Jadranka Đokić), svaka na svojem jeziku ili mješavini raznih rječnika (što na efektan način sjedinjuje autentične i autohtone ex jugoslavenske suživotne nevolje u sjeni bratstva i jedinstva) susreću se na jedinom mjestu na svijetu u kojem postaju roba isplativa na tržištu – u striptiz baru.

Robert Raponja s mnogo konkretne redateljske citatnosti na slične filmske zgode, u naglašeno estradnom stilu, predstavlja junakinje kao ekstravagan-

tn striptizete, pretužne u svojoj nemoći pred macho svijetom, socijalnim predrasudama. Ritmu predstave pridonosi i odlična scena Tomaža Štruca, sastavljena od lako raslopljivih rotirajućih barskih elementa, a funkcionalne kostime osmisliła je Marinela Jerome-

la. Glumice su ujednačeno i s mnogo energičnosti i dovitljivosti iznijele svoje role, s osjećajem za uvažavanje prostora one druge. Stoga je to primjer idealne partnerske ravnoteže, točne uigranosti i precizno zaokruženih kreacija. Eventualne dramaturške zbrzanosti i blage redateljske površnosti kvalitativno su pokriveno upravo nadahnutim glumačkim izvedbama. »Kraljice« traže svoj egzodus, njihovo je izbjavljenje trnovito, a snovi se raspršu kao baloni od sapunice. Možda je pretjerano reći, no ta egzistencijalna pripovijest je poučna na topao i human način. I zato ju vrijedi pogledati.

VIJESTI

Stereoskopske fotografije

RIJEKA, 27. veljače – U Muzeju grada Rijeke postavljena je izložba »Stereoskopske fotografije na prijelomu XIX. u XX. stoljeće« iz fonda Muzeja grada Zagreba, a čiji je autor kustos voditelj zbirke fotografija Slavko Šterk. Kustosica riječkoga Muzeja Nada Sabljčić Butorac naglašava da je postav izložbe iznimno zanimljiv, te da brojne informacije omogućavaju uvid u povijest fotografije i njezine začetke u svijetu i na našem području. Stereoskopsku fotografiju čine dvije paralelne slike snimljene istodobno foto-grafskim aparatom, s dva objekta. Kada se snimljene fotografije promatraju kroz posebno konstruirani aparat – stereoskop, dobije se dojam trodimenzionalnosti. Stereografija svoj začetak ima u '60-im godinama XIX. stoljeća, a istodobno pobuđuje zanimanje i razvija se u europskim gradanskim sredinama i u Hrvatskoj. Nakon početne goleme popularnosti, gotovo pomodarstva, zanimanje za stereoskopsku fotografiju gasi se, te je ponovno oživio oko 1890. godine. Lj. P.

»Europsko selo roda Rvacka«

SISAK, 27. veljače – Knjigu humora i satire »Europsko selo roda Rvacka« Franje Martinovića Fram predstavili su ovih dana dr. Ivan Dumbović, profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Giovanni Furlan, autor glazbe »Seoski divani«, i sam autor, u dvorani Narodne knjižnice i čitaonice Sisak. Moto je knjige da u Hrvatskoj najbolje žive »rode ili stroki na visokoj nozi, a pravne države im je pun kljun«. Svi ostali koji im »nisu u rodu su pred stečajem kao Željezara u Sisku«. Na stotinjak stranica bogato opremljenim ilustracijama autor je u 85 naslova humorističko satiričkih priloga išao u frontalnu bitku s nekim negativnostima, a posebno se okomio na pravosuđe. Izdavač je nakladnička kuća »Cvor« iz Bjelovara, a odgovorni urednik je Stjepan Horvat. D. P.

IZLOŽBE – Instalacija »Prostor« Ivane Franke u Studiju MSU u Zagrebu

ATOMIZIRANJE PROSTORA

Ivana Franke ostaje dosljedna u svom predmetno neopterećenom svijetu / Odlučila se za intervencije s gotovo nepostojećim volumenima, u prostorima obilježenima svjetlošću i bijelom

Sandra Križić Roban

U Studiju Muzeja suvremene umjetnosti Ivana Franke realizirala je instalaciju pod nazivom »Prostor«. Izložbena dvorana, u kojoj je ovom prilikom zatvoren prolaz prema ostalim muzejskim prostorijama, osvjetljena je visoko uz bridove postavljenim fluorescentnim svjetiljkama. Zidovi su presvučeni smjesom na koju su u pravilnim razmacima lijepljene niti flaksa u tri smjera, paralelno s površinom zidova. Na taj je način dobivena struktura koordinatne mreže koja u jednakim (koliko je to u ovim uvjetima bilo moguće) dijelovima »atomizira« prostor, čineći nas svjesnima njegove privremene ispunjenosti.

U prostoriju je, dakako, nemoguće ući, pa tako na ulazu pogledom prebiremo po gotovo nevidljivim plastičnim nitima, materija kojih postaje zamjetljiva najprije zahvaljujući lomu svjetla. Kao i nekoliko puta dosad, Ivana Franke koncentrira se na prostor, njegovu zadanost kao i uvjete njegova svladavanja principom širenja oblika u prostor (koji je nekoliko puta isprobala, s drugačijim oblicima i dimenzijama). Sustav koordinatne mreže u najnovijoj instalaciji omogućuje istraživanje protoka unutrašnjeg i vanjskog prostora na granici kojih se nalazi gledatelj, usredotočen na sam proces gledanja te u konačnici spoznaju odnosa nastalih umjetničkom intervencijom.

Širenje svjetlosti na izvjestan je način podređeno geometrijskoj strukturi, točnije, geometrijski konstruiranom prividu prostorne ekspanzije koju pratimo u smjeru napete niti. Navikli na drugačije spoznaje o prostornim odnosima u prijašnjim radovima Ivane Franke, nemoćni ostajemo »na rubu«, zadržani, koje li ironije, tek običnim plastičnim nitima. No, iako koordinatni sustav pretpostavlja beskonačno širenje, njegova protežitost u konkretnom slučaju u potpunosti je ome-

dena i daje naslutiti neko paralelno zbivanje, djelujući poput prostora u prostoru.

U potpunosti otderečena materijom, Ivana Franke svojim »predmetima bez tijela« ispunjava prostor u kojem privremeno djeluje, istodobno pripovijedajući o njemu. Odlučila se za intervencije s gotovo nepostojećim volumenima, u prostorima obilježenima svjetlošću i bijelinom, simbolika kojih je višeslojna, uglavnom prepuštena na izbor promatračima. Kompozicijske instalacije uvjetovane je identičnim oblicima i mjerama trodimenzionalnih oblika, sačinjenih iz (načelno) neumjetničkog materijala, bolje rečeno, onog što smo ga navikli koristiti u svakodnevnom životu. Princip djelovanja je izjednačavajući, bez zauzimanja

hijerarhijskog stava prema obliku, materiji, boji ili kompoziciji.

Energija ne dolazi iz materije odnosno aktivnog »suživot« unutrašnjeg i vanjskog prostora. Ona nastaje ponajprije iz strpljivog, čak mukotrpnog postupka introvertna autoričinog propitivanja koje promatramo na tragu minimalističkih pristupa iskustvu i značenju rada (processa koji su značenju dali svojstvo vanjskog, a ne literarnog ili metaforičkog što proizlaze iz uobičajenog prosedeala). Zainteresirana za na izgled jednostavno prepoznavanje osobina volumena prostora, koji »otvara« strukturirajući prazninu uz pomoć matematičkih zakona, Ivana Franke ostaje dosljedna u svom predmetno neopterećenom svijetu.

Struktura koordinatne mreže: Instalacija »Prostor«

Foto: Vjesnik/Robert Rajtjč

RIJEPORI – Ima li nade za Zagreb film?

NIJE SVE NA PRODAJU

Kako je na mjesto smijenjenoga direktora Zagreb filma, Damira Demonje, imenovan Damir Belošević, koji nije prošao na prijašnjem natječaju? Stiže li se na čelo Zagreb filma po stranačkom ključu? Nije li to, po Jadran filmu poznat, recept tih pripreme za privatizaciju?

Branka Sömen

Nova, još jedna, smjena u Zagreb filmu ne bi smjela biti iznenađenje jer riječ je o simptomatičnoj i očekivanoj pojavi unutar raskomadane hrvatske kinematografije bez autoritativnog stava, pokreta ili osobnosti koja bi mogla, željela, htjela i umjela ujediniti sve interese i organizirati hrvatski film onako kako zaslužuje, kao dio srednjoeuropske kinematografije i europske kulturne tradicije. Posebno se to odnosi na Zagreb film koji svojim ugledom, slavom i nagradama takav status zaslužuje prije svih u hrvatskoj kinematografiji. I ne samo u ime minulih vremena, nego i budućnosti.

Zato je, kada je Zagreb film u pitanju, sasvim sigurno veće iznenađenje bilo svojedobno imenovanje Damira Demonje za direktora te ugledne kuće, nego njegovo sadašnje smjenjivanje. Čini se da vlast ponavlja istu pogrešku smjenjivanjem i postavljanjem ljudi po inerciji, bez imalo osjećaja da na čelo takve, svjetski poznate, filmske kuće mora stati netko dovoljno sposoban, autoritativan i ugledan, koji već svojim imenom i

prezimenom može predstavljati prošlost, sadašnjost i budućnost Zagreb filma.

Imenovanje ljudi po inerciji vlasti ili tekućih interesa grada, stranke ili tko zna koga, već se pokazalo pogrešnim, tako da sada posljedice moraju snositi i oni kojima Demonja nikada nije bio favorit, ni osoba dovoljno autoritativna i sposobna za tako težak zadatak.

Ne zaboravimo, Zagreb film je kuća koju ne samo da treba poznavati, nego joj treba i pripadati srcem i dušom. To je jedna od funkcija za koju ne smiju biti presudne stranačke pripadnosti, privatne veze i materijalne pogodnosti, nego jednostavno odnos prema svemu što Zagreb film znači ovom gradu, ovoj zemlji i svakomu pojedincu.

Odgovornost je golema, a računi se ne polažu stranci i trenutačnim interesima nekoga ili nekih iz grada i države, nego imenima i prezimenima »graditelja« ugleda Zagreb filma. Zato svatko tko stane na čelo Zagreb filma mora biti svjestan odgovornosti i obveze koju preuzima brinući se o budućnosti ove ugledne kuće, a u ime svih koji su je »gradili«, od Želimira Matka do Dušana

Vukotića, od Nedeljka Dračića do Borivoja Dovnikovića, od Milana Grgića do Aleksandra Marksa, od Pavla Staltera do Vatroslava Mimice i Zlatka Boureka, Milana Blažekovića, Joška Marušića i drugih, da nabrojimo samo neke čije »opeke« su definitivno ugrađene u utvrde Zagreb filma. Na žalost, izgleda da odgovorni u Skupštini grada nisu svjesni važnosti takve odluke o imenovanju direktora Zagreb filma. Pogreška se ponavlja, to prije što za Damira Beloševića, novoiimenovanog direktora, nisu čuli mnogi od autora Zagreb filma, a jedino što je poznato jest to da njegov program nije prošao na prijašnjem natječaju kada je imenovan Damir Demonja.

Kad bismo bili zločesti, rekli bismo da se radi o rezervi rezerve. Osim, ako nisu u pitanju neki drugi, »viši« interesi, a to znači tiha priprema tla za privatizaciju Zagreb filma, čime bi nakon Jadran filma hrvatska država preputila i darovala, tko zna komu, zadnji stup svoje kulturne filmske baštine.

Kada će netko napokon shvatiti da ipak nije sve na prodaju, premda se mnogo toga može kupiti?

PROJEKTI – Predstavljen film »Mediteranski kiparski simpozij Labin – Dubrova«

SPOJ PRIRODE, ČOVJEKA I KAMENA

Film promiče postavku da u suvremenom poimanju muzeja više nije potrebna zgrada / Medunarodni kiparski simpozij u Dubrovi bit će prvi muzej suvremenog kiparstva na otvorenome u Hrvatskoj, a četvrti u svijetu

ZAGREB, 27. veljače – Kamen je najljepši kiparski materijal – tvrdi Josip Diminić, utemeljitelj Međunarodnog kiparskog simpozija, manifestacije koja se od 1970. do danas svakoga ljeta održava u Labinu, u parku skulptura u Dubrovi. Danas je Dubrova veliko kreativno gradilište, idealan spoj prirode, čovjeka i kamena.

Parkom prevladavaju apstraktne geometrijske i organske forme, ali i one na pragu figuracije. O tome istarskom fenomenu snimljen je i dokumentarni film pod naslovom »Mediterranski kiparski simpozij Labin – Dubrova« koji je predstavljen u srijedu na večer u Muzeju Mimara u Zagrebu. Redatelj filma je Petar Krelja, a snimljen je u produkciji HRTV. U filmu uz osnivača sudjeluje povjesničarka umjetnosti Gorka Ostojić-Cvajner te kipari Gianpietro Carlesso iz Italije, Alem Korkut iz Hrvatske, Slovenka Mojca Smerdu te klesari Romano Lupetina i Josip Orbanić.

Na simpoziju tijekom proteklih 30-ak godina sudjelovalo je 80-ak kipara iz čitavog svijeta. Park danas broji više od 70 skulptura na površini od 4000 četvornih metara, a 10-ak je smješteno izvan njega. Iz prirodnog okruženja izrastaju oblici isklesani iz kamena žilca obližnjih kamenoloma u Valturi te Vinkuranu od ko-

jeja je izgrađena i rimska arena u Puli. Antička tradicija Sredozemlja trajno je obilježila krajobraz i postala ambijentalna, pa se prema projektu Josipa Diminića i arhitekta Slavka Batičića od kamenih škripljaca u prirodnoj udolini gradi dolac-amfiteatar, buduća višenamjenska scena. Parkom proljeće »Bijela cesta«, nova kamena trasa na temeljima stare. Zamišljena je u dužini od 850 metara i širini 4,5, a umjetnici imaju oblikovati svaki po 25 njezine teksture.

Suvremeno doba dat će

Vlasta Tolić

Isklesana od monolita: »Karijatida« Alema Korkuta

IZDANJA – Predstavljen 145. broj časopisa »Studia Croatica« na španjolskome jeziku, posvećen Marku Maruliću

PREKOOCEANSKI MARULIĆ

ZAGREB, 27. veljače – Najnoviji, 145. po redu broj časopisa »Studia Croatica« na španjolskome jeziku, u cijelosti posvećen ocu hrvatske književnosti Marku Maruliću, predstavljen je u četvrtak u Društvu hrvatskih književnika, u nazočnosti urednika i priređivača toga tematskog broja prof. dr. Francisca Javiera Jueza Gálveza, koji je za tu prigodu doputovao iz Madrida. Najnoviji španjolski Marulić nastao je kao plod prekoceanske suradnje Francisca Javiera Jueza Gálveza, jednoga od najpugunjenijih marulologa izvan Hrvatske, i Joze Vrljičaka, uglednoga prevoditelja i nakladnika iz Buenos Airesa, koji taj časopis uređuje od 1995. Zanimljivo je da je taj broj časopisa, koji već 43 godine izlazi u Buenos Airesu, predstavljen prije u Hrvatskoj nego u Madridu.

»Oca hrvatske književnosti u takozvanim zlatnim stoljećima španjolske kulture – drugi polovici 16. i čitavome

17. stoljeću prevodili su slavni pisci, poput Luisa de Granađa i Bartoloméa Fernández de Revenge. Ona je nastala višestoljetna stanka, sve do postmodernizma, koju je prekinuo Gálvez«, kazao je akademik Mirko Tomasović, istaknuti hrvatski marulolog, ocijenivši Marulićev izvornik i Gálvezov prijevod riječima »svaka čast«.

Istaknuti španjolski klasični filolog, slavist i kroatist Gálvez prvi je španjolski prevoditelj Marulićevih hrvatskih djela, a u ovome u broju »Studia Croatica« uvršteni prvi cjeloviti prijevod na španjolski njegovih glasovitih tekstova, kao što su posveta »Judite«, »Poslanica papi Hadrijanu VI.« i antologijska poslanica Franji Božičeviću sa Šolte, kojom je zastupljen pjesnički odsječak Marulićeova opusa (uz »Pjesmu o pouci« i ulomke iz epova »Judite« i »Davidijade«). Poslanice benediktinki Katarini Obirić, izvorno pisane visoko stilizirano čakavicom, ovdje su

prvi put prevedene na koji strani jezik.

Reprezentativan izbor iz Marulićeva književnoga opusa, u kojemu su se našli i ulomci iz najpoznatijih latinskih uspješnica (»Institucija«) te, u cjelovitim prijevodima, sva sačuvana Marulićeva privatna pisma. Gálvez je uokvirio esejičkim studijama o velikome piscu – Ivana Slamniga, Lea Košute, Bratislava Lučina i Darka Novakovića.

»Donoseći ulomke iz Marulićevih najznačajnijih latinskih djela – »Institucije«, »Evangelistara« i »Pedeset priča«, Gálvez je pokazao vrsnu raznolikost tih tekstova«, istaknula je mr. Gorana Stepanić. Anđelko Novaković, dopredsjednik DHK, pročitao je kratak osvrt mr. Bratislava Lučina, voditelja »Marulianuma« iz Splita, a Gálvez je zahvalio svima koji su pomogli u stvaranju novoga broja »Studia Croatica«, istaknuvši da je htio predstaviti Marula čovjeka.

Sandra-Viktorija Antić